

รูปภาพแสดงการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน “กระบวนการสร้างคุณธรรมพื้นฐานและปัจจัยสู่ความสำเร็จ”

การถอดบทเรียนต้นแบบแหล่งเรียนรู้เชิงคุณธรรม โรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จ.ตรัง

โรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุงเป็นโรงเรียนเล็กๆ ที่มีอายุเก่าแก่มากกว่า 50 ปี แต่แต่ละปีหล่อหลอมชีวิตน้อยๆ กว่า 150 คน และในช่วง 6 ปีที่ผ่านมามีการขับเคลื่อนสร้างคุณธรรม จริยธรรม ร่วมกับศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน “ก้าวทันเทคโนโลยี มีคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์ความเป็นไทย และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข” การเสริมสร้างคุณธรรมของโรงเรียนต้นบากราษฎร์

บำรุงมีจังหวะก้าวของการเริ่มต้นจากการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น ความมีวินัย จากการทำกิจกรรมการถอดและวางรองเท้า การเข้าแถว การทำความสะอาดโรงเรียน หลักในการดำเนินงานคือ วินัยที่ทำด้วยใจคือวินัยที่ถาวรและยั่งยืน ในจังหวะก้าวต่อๆ มา ของการปลูกฝังคุณธรรมคือการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ อาทิ การเรียนรู้คุณธรรมในการดำเนินชีวิต ขยัน ประหยัด อดทน มีวินัย จากการลงมือปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลดค่าใช้จ่าย การเรียนรู้คุณธรรมด้านการออมเงิน การทำบุญอินทรีย์ ชีวิตภาพการเรียนรู้คุณธรรมจากการสร้างครอบครัวอบอุ่น จนกระทั่งทำให้โรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุงสามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ ขยายผลองค์ความรู้ทางด้านการสร้างระเบียบวินัย ความรับผิดชอบให้กับนักเรียน โดยมีการเชื่อมโยงบูรณาการกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างครอบครัวอบอุ่น ดังสรุปภาพรวมดังนี้

โรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุง

โรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุง ตั้งอยู่ หมู่ 7 ตำบลนาพละ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เดิมชื่อโรงเรียนบ้านต้นบากราษฎร์บำรุง สร้างครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2503 เริ่มจากโรงเรียนเล็กๆ เปิดสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีนักเรียน 61 คน ครู 2 คน ต่อมาในปีมีการก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม ในช่วงปี พ.ศ. 2525 มีการขยายพื้นที่ของโรงเรียนเพิ่มขึ้นโดยชาวบ้านในหมู่บ้านร่วมกันซื้อที่ดินบริจาคให้โรงเรียน จำนวน 2 ไร่ 3 งาน 33 ตารางวา จากนั้นโรงเรียน ก็เริ่มขยาย มีครูสอนและสนามวอลเลย์บอลในบริเวณโรงเรียน ในพ.ศ. 2534 ได้รับงบประมาณ

พัฒนาจังหวัด สร้างอาคารเรียน จำนวน 4 ห้องเรียน ชั้นล่างใช้สำหรับเป็นห้องประชุม นับตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนมา มีผู้บริหารโรงเรียนมาแล้ว 8 คน ปัจจุบันเปิดสอนนักเรียนชั้นอนุบาล 1 - ชั้นประถมศึกษา 6 มีครูผู้สอนรวมทั้งสิ้น 14 คน มีนักเรียนในปีการศึกษา 2555 จำนวน 149 คน เป็นผู้ชาย 73 คน หญิง 76 คน มีวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ ก้าวทันเทคโนโลยี มีคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์ความเป็นไทย และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นในช่วงที่ผ่านมาโรงเรียนต้นบากราษฎร์บำรุงจึงมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อาทิ โรงเรียนวิถีพุทธ และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับ อบต. วัดชุมชน มาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังมีนายทวิศักดิ์ สงชู นายกอบต.นาพละ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือโรงเรียนศึกษาต้นบากราษฎร์บำรุง ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้สถานที่ของโรงเรียนจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมวันเด็ก ก็จะมีกิจกรรมต่างๆ เป็นซุ้มอาหาร มีเวทีร่าจ เป็นงานที่รวมคนในชุมชนทั้งเด็กและผู้ปกครองให้มาร่วมกันที่โรงเรียน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่กระชับบ้านโรงเรียน และท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีก เช่น กิจกรรมการรณรงค์เรื่องใช้เลือดออก เป็นต้น

เครือข่ายกิจกรรม : ต้นทางสู่การเสริมสร้างคุณธรรมความมีวินัย และรับผิดชอบในโรงเรียน พลิกมุมมองเกี่ยวกับวินัย จากกระเปียบบังคับให้ทำมาสู่วินัยที่ทำได้ด้วยใจคือวินัยที่ถาวรและยั่งยืน

พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยอาจารย์สมปอง ใจดีเฉย คณะศึกษาศาสตร์ ได้ประสานความร่วมมือกับกับศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำองค์กรเครือข่ายคุณธรรมด้านจิตอาสา ซึ่งมีการกำหนดพื้นที่นำร่องในการจัดทำโครงการครอบคลุมพื้นที่ 4 ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บากราษฎร์บำรุง นำโดยอาจารย์สุรพล มุสิกพันธ์ เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่นำร่องจากภาคใต้ เนื่องจาก

โครงการเพชรในตมที่โรงเรียนบ้านเขาหลัก จังหวัดตรัง นักศึกษากามหาวิทยาลัยเข้ามาทำกิจกรรมกับโรงเรียนบ้านเขาหลัก หลังจากที อาจารย์สุรพล มุสิกพันธ์ ย้ายมาเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนต้นบากรราษฎร์บำรุง ก็ได้มีการประสานงานในโครงการ ทำให้โรงเรียนต้นบากรราษฎร์บำรุงมีโอกาสเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่ายองค์กรชุมชนด้านจิตอาสา

อาจารย์ถนัดดาวัลย์ พสศิริวงศ์ โรงเรียนต้นบากรราษฎร์บำรุง กล่าวถึงสาเหตุที่อาจารย์สมปองเลือกโรงเรียนนี้ในการทำโครงการเนื่องจากผู้นำเป็นหลัก ถ้าผู้นำโรงเรียนยินดีร่วมโครงการ ก็ถือว่าสามารถไปได้ ตอนนั้นอาจารย์สมปองได้นำนักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไปทำกิจกรรมที่โรงเรียนบ้านเขาหลัก หลังจากนั้นท่านก็หาโรงเรียนที่จะเข้าสู่ศูนย์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มเยาวชน ท่านจึงมาเลือกโรงเรียนเรา

อีกทั้งโรงเรียนของเราก็ได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากชุมชนด้วย เนื่องจากกิจกรรมบางกิจกรรมชุมชนก็มาใช้พื้นที่โรงเรียนในการทำกิจกรรม เช่น นายกองค์ การบริหารส่วนตำบลนาพละ ซึ่งให้การสนับสนุนตลอดมาในขณะที่ดำรงตำแหน่ง ซึ่งกิจกรรมที่สนับสนุน ได้แก่ การพานักเรียนไปปลูกต้นไม้ การเก็บขยะในชุมชน การรณรงค์ป้องกันการเกิดโรคไข้เลือดออก

จากการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ ทำให้อาจารย์สุรพล ได้รับคัดเลือกให้ไปศึกษาดูงาน ณ มูลนิธิพุทธจี้ประเทศใต้หวัน การไปศึกษาดูงานในครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จุดประกายความคิดเรื่องของการสร้างความรู้ความรับผิดชอบ การมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา ในระหว่างที่ศึกษาดูงานทำให้เกิดคำถามว่า มูลนิธิพุทธจี้ ฝึกคนในเรื่องเหล่านี้ได้อย่างไร แต่เมื่อได้เข้าไปศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ แล้ว ทำให้ค้นพบด้วยตนเองระหว่างที่ศึกษาดูงาน ต้องถอดรองเท้าใส่ถุงผ้า และเดินถือไปยั้งที่ต่างๆ จึงคิดว่านี่คือวิธีการหนึ่งที่จะฝึกให้คนเกิดความรู้รับผิดชอบ อย่างน้อยก็ต่อตนเอง ที่จะต้องรับผิดชอบดูแลรองเท้าของตนเอง

ดังนั้นเมื่อกลับมาถึงเมืองไทย ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ได้มีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการศึกษาดูงาน อาจารย์สุรพล มุสิกพันธ์ จึงนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของตนเอง หลังจากทีประชุมสรุปงานกับศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) อาจารย์สุรพล มุสิกพันธ์จึง ได้มีการจัดประชุมกับบุคลากรครู ในโรงเรียนเพื่อถ่ายทอดความรู้ เรื่องราว ประสบการณ์ ข้อคิดจากการศึกษาดูงานมูลนิธิพุทธจี้ ทำให้คณาจารย์มีมติร่วมกันว่าจะสร้างคุณธรรมพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบต่อการใช้การถอดรองเท้าและการวางรองเท้า เป็นเครื่องมือในการสร้างคุณธรรมดังกล่าว มีการติดตามพฤติกรรมของนักเรียนในการถอดรองเท้าและวางรองเท้าในโรงเรียน

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน พบข้อแตกต่างระหว่างนักเรียนไทยและนักเรียนใต้หวัน คือที่ใต้หวันจะถอดรองเท้าแล้ววางรองเท้าให้ทางหันเท้าติดกับผนัง แต่นักเรียนไทยจะถอดรองเท้าและเดินเข้าห้องวางระเกะระกะ อีกทั้งยังเหยียบรองเท้าของเพื่อน ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทางโรงเรียนจึงปรับพฤติกรรมนักเรียน คือ เมื่อนักเรียนถอดรองเท้าแล้ว การหยิบรองเท้าวางจะต้องให้หันรองเท้าเข้าหาผนังและวางให้เป็นที่ เมื่อจะสวมรองเท้า จะต้องหยิบรองเท้าทั้งสองข้างให้เรียบร้อย รวมทั้งวางรองเท้าให้เป็นที่ เรื่องของวินัยรองเท้าเป็น 1 ในหลายๆ กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน

อาจารย์สะอ้าน ศินาธิภย์ ได้อธิบายว่าที่ทางโรงเรียนเลือกให้วินัยในการวางรองเท้าเนื่องจากคิดว่าการวางรองเท้า เป็นวิถีชีวิตของนักเรียน ที่จะทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมใหม่ได้ โดยการพัฒนาพฤติกรรมเด็กนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากการดูงานที่มูลนิธิพุทธจี้ ประเทศใต้หวัน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมง่ายๆ ที่เด็ก

สามารถทำได้ เป็นเรื่องปกติของเด็กอยู่แล้ว แม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กๆ แต่ก็เป็นเรื่องที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้ เพราะการถอดรองเท้าต้องมีขั้นตอนของการถอด การหยิบไปวาง และให้หันรองเท้าหันไปหาผนัง ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากนิสัยเดิมของเด็ก แต่ก่อนอาจจะถอดติดผนังเหมือนกัน คือเอามือค้ำผนังและถอด แล้วก็ไปเลย ตรงนี้ไม่ได้เกิดวินัย จึงทำให้โรงเรียนอยากที่จะฝึกเด็ก เมื่อเราฝึกเด็กทุกวันๆ เด็กก็จะเกิดความเคยชิน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีระเบียบวินัยมากขึ้น สำหรับเรื่องเข้าแถว เมื่อก่อนก็มีการเข้าแถวอยู่แล้วแต่มีการวางมือที่ไหล่เพื่อน จึงจัดใหม่ให้เด็กไม่ต้องวางมือ แต่จะต้องจัดให้ตรงกับเพื่อน ตรงนี้บางทีเป็นจุดเล็กๆ ที่มองไม่เห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเด็กจนเด็กมีวินัยได้โดยที่เขาไม่รู้ตัว ปฏิบัติตามข้อตกลงเล็กๆ ที่เขาได้ให้กับเราไว้โดยที่เด็กมองไม่ออกว่าเป็นกฎกติกา มารยาท ตรงนี้คือเกร็ดความรู้หากใครจะนำไปใช้เป็นเรื่องสำคัญและต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำ ชมเด็กบ้าง

จนเกิดเป็นนิสัยที่เปลี่ยนแปลงและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ สำหรับระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็กบางคนใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่นาน เนื่องจากเป็นเด็กหัวอ่อน เชื่อง่าย แต่บางส่วนก็ยังมีที่ทางโรงเรียนต้องดูแลตักเตือน ต้องจุดพฤติกรรม แอบดูพฤติกรรมเด็ก เนื่องจากเหล่าคณาจารย์รู้อยู่แล้วว่าเด็กคนไหนที่ไม่อยากทำตาม แต่ก็ต้องค่อยๆ เตือนกันไป จนกระทั่งทำจนเป็นนิสัยใช้เวลาประมาณ 5-6 เดือน จากนั้นมีนักเรียนเข้าร่วมมากขึ้น และพฤติกรรมของเด็กก็ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังมีกรมเสริมสร้างวินัยในการรับประทานอาหารเช้า อาจารย์สะอ้าน ศินาธิภย์ กล่าวว่า การรับประทานอาหารเช้าเป็นอีกเรื่องที่สำคัญได้ยากมาก เพราะเวลาเด็กกินข้าวเด็กจะยังติดคุดอยู่บ้าง รับประทานอาหารเช้าไม่หมดจาน กินเหลือ การสร้างวินัยจากการรับประทานอาหารเช้ามีการกำหนดกติกาเอาไว้ว่า การรับประทานอาหารเช้าของนักเรียน คือ ไม่ดั่ง ไม่ทก และไม่เหลือ เวลาเข้าแถวรับประทานอาหารเช้าต้องไม่เสียงดังและต้องมีระเบียบ กิจกรรมนี้ต้องใช้ระยะเวลาประมาณเกือบ 1 ปี จากปี 2550 มาถึงปี 2551 พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นจะดีขึ้นในระยะเวลาหนึ่ง แต่พอมาถึงระยะเวลาหนึ่งพฤติกรรมที่ไม่ดีก็จะเกิดขึ้นมาใหม่ ดังนั้นครูจึงต้องคอยสังเกตโดยให้หัวหน้าชั้นเป็นผู้ตักเตือนโดยใช้กิจกรรมจิตอาสาที่ดูแลน้อง

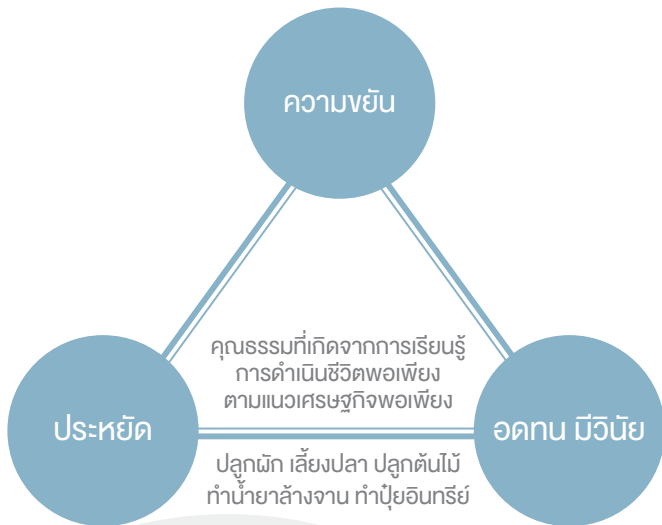
กิจกรรมที่เสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นอื่นๆ อาทิ วินัยในการเรียน ความรับผิดชอบในหน้าที่ วินัยในการให้ดูแลรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณะหรือส่วนรวม การเสริมสร้างการมีวินัยในครอบครัว (พ่อแม่เป็นผู้ขับเคลื่อนดูแลวินัยในบ้าน) สร้างเสริมวินัยในบ้าน (วินัยของตนเองและสมาชิกในครอบครัว) และเมื่อมีการสร้างเสริมวินัยด้านต่างๆ แล้ว ก็มีการเยี่ยมเยือนครอบครัวเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย เพื่อค้นหาต้นแบบครอบครัวเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาหาตัววินัยในโรงเรียน โดยการทำโครงการ เสริมสร้างวินัยการออมและส่งเสริมเรื่องจิตอาสา ที่ดูแลน้อง

รูปภาพแสดงการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน “จังหวัดก้าวแรกสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น”

เสริมสร้างการเรียนรู้คุณธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจากโรงเรียนสู่ครอบครัว ความยั่งยืน ประหยัด อุดหนุน มีวินัย

ต่อมาปี พ.ศ. 2551 โรงเรียนได้ยกระดับการทำการกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมด้านความรับผิดชอบสู่การเรียนรู้การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง จากพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ประหยัด อุดหนุน มีวินัย โดยการเชื่อมโยงการทำการกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนจึงมีการจัดทำโครงการเดินตามรอยเท้าพ่อกินอยู่อย่างพอเพียง ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) การดำเนินงานโครงการดังกล่าวเน้นกระบวนการสร้างการเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้กับแก่นนำนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัยในการดำเนินชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้ การลดรายจ่าย เช่น การปลูกผัก/เลี้ยงปลา เพื่อการบริโภค ปลูกฝังความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การพาเด็กนักเรียนไปดูงานเศรษฐกิจพอเพียง ณ บ้านหน้าควาย ตำบลนาท่ามเหนือ จังหวัดตรัง และกลับมาทำการกิจกรรมลงมือปฏิบัติเองเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง อาทิ การปลูกต้นไม้ ปลูกผักและทำปุ๋ย ให้ชุมชนมาเรียนรู้การทำน้ายาล้างจาน น้ายาอเนกประสงค์ ปลูกต้นไม้เคลื่อนที่มีผู้ปกครองมาเรียนรู้ที่โรงเรียนและนำไปผลิตใช้ที่ครัวเรือนตนเอง และนำผลผลิตมาจำหน่าย เช่น เครื่องดื่มสมุนไพร ซึ่งการขายผลผลิตเป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนเรียนรู้ และสร้างรายได้ นำเงินมาเป็นทุนหมุนเวียน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการทำการกิจกรรมคือ เกิดนักเรียนแกนนำ เกิดผู้ปกครองและครอบครัวต้นแบบเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและจิตอาสา โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนสามารถเป็นวิทยากร และครัวเรือนสามารถผลิตของตัวเองได้

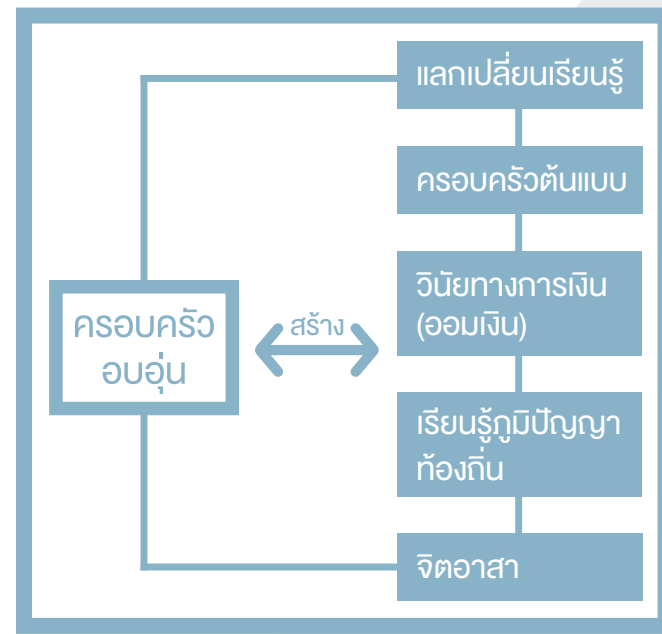

รูปภาพแสดงคุณธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้การดำเนินชีวิตพอเพียงตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการร้อยรัดดวงใจสายใยครอบครัวอบอุ่น เรียนรู้การทำการกิจกรรมพึ่งตนเองร่วมกัน พ่อแม่ลูก

ปี พ.ศ. 2552 ทิศทางการส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียนให้ความสำคัญของการสร้างครอบครัวอบอุ่น จึงมีการดำเนินโครงการร้อยรัดดวงใจสายใยครอบครัวอบอุ่น ซึ่งเน้นเรื่องการเสริมสร้างกิจกรรมครอบครัวอบอุ่นและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับลูกรัก โดยมีส่วนร่วมจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตและสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว อันจะส่งผลให้เกิดสายใยรักครอบครัวอบอุ่น โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น บันทึกรักพฤติกรรมหน้าห้องนักเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หน้ารับมิตรขอ ยกย่องครอบครัวอบอุ่น สร้างวินัยทางการเงิน พ่อแม่เป็นแบบอย่าง นักเรียนได้รู้คุณค่าของเงิน การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำผ้าบาติก การเลี้ยงปลา เลี้ยงนก การทำปุ๋ยหมัก การปลูกผักหวาน

ประสาธน์รัก พ่อแม่ลูกปลูกกระเจี๊ยบ ร่วมคิดร่วมทำน้ายาอเนกประสงค์ การเลี้ยงปลาทางนงยูงชะลอการแพร่ยุงลาย การปลูกไม้ประดับประดับโต๊ะ การปลูกผักผักสวนครัว และ จิตอาสาครอบครัวอบอุ่น นักเรียนร่วมทำการกิจกรรมอาสาพัฒนา ร่วมกับครอบครัวอื่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความสำเร็จที่เกิดจากโครงการร้อยรัดดวงใจคือ นักเรียนสามารถเป็นวิทยากรได้ในเวลาที่มีคนมาศึกษาดูงานในโรงเรียน เด็กสามารถพูดได้ทุกเรื่อง โรงเรียนได้เป็นโรงเรียนต้นแบบครอบครัวอบอุ่น ได้รับโล่จากท่านนายกรัฐมนตรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 จากการทำดีทุกๆ สามารถปลูกผักเองได้ เด็กเกิดความรับผิดชอบในการดูแลแปลงผักของตนเอง หน่วยงานภายนอกก็เห็นถึงศักยภาพของโรงเรียนมากขึ้น

ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบด้านการเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย โรงเรียนต้นบากราชบุรีบำรุง ขยายผลารเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์

จากประสบการณ์การทำโครงการต่างๆ ตลอดระยะเวลาในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดประสบการณ์ ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม ดังนั้นปี พ.ศ. 2553 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) โรงเรียนต้นบากราชบุรี ได้พัฒนากิจกรรมทำการกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมมาสู่การจัดทำโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบด้านการเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของนักเรียน เน้นการปลูกฝังวินัยความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ต่อตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมที่บ้าน วัด โรงเรียน ขยายผลกระบวนการสร้างเสริมเด็กดีมีวินัยของโรงเรียนต้นบากราชบุรีไปสู่โรงเรียน

เครือข่าย จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองเรือและโรงเรียนบ้านหนองหม้อ โดยให้นักเรียนในเครือข่ายเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนทำการกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนต้นบากราชบุรี โรงเรียนมีนบุรี และโรงเรียนวัดป่าเพ็ญเหนือ ในช่วง ปี พ.ศ. 2554 โรงเรียนดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพ "ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบด้านการเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย" เน้นการพัฒนาศักยภาพองค์ประกอบต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ ได้แก่ ค้นหาครอบครัวต้นแบบ สร้างหลักสูตรในการเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย สร้างความเข้าใจในเรื่องการเสริมสร้างวินัยที่บ้าน สร้างแหล่งเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของนักเรียน เพิ่มองค์ความรู้แก่บุคลากรพัฒนาฐานความรู้ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผลจากการทำกิจกรรม คือ ได้ครอบครัวต้นแบบ จำนวน

30 ครอบครัว และเกิดการพัฒนารฐานการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ฐานเศรษฐกิจพอเพียง ฐานโครงการงาน เป็นต้น

ต่อมาปี 2556 โครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ต้นแบบด้านการเสริมสร้างเด็กดีมีวินัย ได้เน้นเรื่องส่งเสริมวินัยและมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นภายในบ้าน วัด และโรงเรียน ในการเสริมสร้างเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นเด็กดีมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ทั้งที่บ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน ใช้คุณธรรมและจริยธรรมเป็นฐาน โดยผ่านกิจกรรมรูปแบบต่างๆ โดยทางโรงเรียนมีเครือข่ายที่มาร่วมงานด้านคุณธรรมอยู่ด้วยกัน หลายโรงเรียนเช่น โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนกันตังรัฐภา โรงเรียนย่านตาขาว โรงเรียนบ้านหนองม่วง โรงเรียนบ้านหนองเจ็ดบาท โรงเรียนบ้านหนองยวน โรงเรียนบ้านหนองเรือ โรงเรียนบ้านหนองหม้อ โรงเรียนมิตรภาพที่ 31 "วัดทุ่งหวัง" และอีกหลายๆ โรงเรียน ในจังหวัดตรัง การที่โรงเรียนเหล่านี้ได้เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายทำงานคุณธรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดการเชื่อมโยง ขยายความรู้ดังต่อไปนี้

• โรงเรียนมิตรภาพที่ 31 "วัดทุ่งหวัง" : เป็นเครือข่ายของโรงเรียนต้นบากราชบุรีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 เนื่องจากผู้อำนวยการคนปัจจุบันเคยร่วมงานกับอาจารย์สุรพล มุสิกพันธ์ ตั้งแต่อาจารย์สุรพล เป็นผู้อำนวยการอยู่ที่โรงเรียนบ้านเขาหลัก จึงได้ติดตามมาเยี่ยมโรงเรียนต้นบากราชบุรีบ้าง และได้เห็นการทำกิจกรรมของโรงเรียนเห็นการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมากขึ้น จึงส่งบุคลากรในโรงเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนต้นบากราชบุรี โรงเรียนได้เข้าร่วมและนำความรู้ที่ได้มาขยายผลให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เช่น การวางรองเท้า การทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสามารถฝึกเด็กให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ อีกเรื่องคือวินัยการออมทรัพย์ วันละ 1 บาท เป็นการสร้าง

วินัย และออมเพื่อประหยัด เพื่อเก็บเงินจนกระทั่งในปี 2555 ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) มีความเห็นว่าโรงเรียนวัดทุ่งหวังสามารที่จะดำเนินงานได้ด้วยตนเอง จึงได้ให้การสนับสนุนโครงการกับทางโรงเรียนโดยตรง เน้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เพื่อสร้างทักษะชีวิตและสร้างทางเลือกให้กับนักเรียนในอนาคต ปัจจุบันมีโรงเรียนใกล้เคียงสนใจและเข้ามาเรียนรู้ที่โรงเรียนมากขึ้นอีกทั้งยังสนใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับโรงเรียนอีกด้วย สิ่งหนึ่งที่เห็นคือ โรงเรียนเครือข่ายมีความเติบโต ได้รับการพัฒนาจากทั้งโรงเรียนแม่ข่ายและศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

• โรงเรียนบ้านหนองยวน : เริ่มรู้จักศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และโรงเรียนต้นบึก มาหลายปี เนื่องจากเป็นทีมทำงานเดียวกับอาจารย์สุรพล ในช่วงที่อยู่โรงเรียนเขาหลัก และเมื่ออาจารย์สุรพล ย้ายไปเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนก็ได้มาเรื่องราวดี ๆ มาเล่าให้ฟัง ทำให้ทางโรงเรียนบ้านหนองยวนรับทราบข้อมูลความเคลื่อนไหว และเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของโรงเรียนต้นบึกฯ โดยมิวัตุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา เรื่องการพูดที่ไม่ไพเราะ เรื่องระเบียบวินัย การเดินแถวไม่เป็นระเบียบ การวางรองเท้า ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ โดยพาเด็ก ๆ มาดูงานที่โรงเรียนต้นบึกฯ และวางแผนนำความรู้ที่ได้จากโรงเรียนต้นบึกฯ ไปปรับใช้ในโรงเรียน

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับนักเรียนผู้ปกครอง ชุมชน

ระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมาของการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานในการใช้ชีวิตของนักเรียนโรงเรียนต้นบึกราษฎร์บำรุง ดำเนินการฝึกนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมคือ นักเรียนของโรงเรียน

ต้นบึกราษฎร์บำรุงมีวินัยในการถอดรองเท้า มีความรับผิดชอบต่อรองเท้าของตนเอง และรองเท้าของผู้อื่นที่วางอยู่ก่อนจนกลายเป็นการปฏิบัติที่เป็นพฤติกรรมปกติที่มีวินัยในชีวิตประจำวัน ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนนั้นไม่ใช่เพียงแค่การถอดรองเท้า แต่รวมไปถึงการเข้าแถวในการรับประทานอาหารเช้า กิจกรรมอื่นๆ เช่น เรื่องการปลูกฝังเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การประหยัด อดออม

โรงเรียนต้นบึกราษฎร์บำรุง ดำเนินโครงการกับศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) มาอย่างต่อเนื่องและมีจุดยืนเน้นเรื่องของการสร้างความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความพอเพียงให้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมไปในรูปแบบใดก็ตามแต่เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้ว ก็จะมีการสรุปพร้อมทั้งสอนให้เด็กรู้จักกิจกรรมที่ตนเองได้ทำนั้นสร้างเสริมคุณธรรมเรื่องการสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และความพอเพียงได้อย่างไร เมื่อทำไปแล้วเกิดผลดีหรือผลเสียต่อตนเองอย่างไร และสามารถนำไปปรับใช้ในอนาคตข้างหน้าได้อย่างไร อีกทั้งยังสามารถยกระดับโรงเรียนให้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ด้านวินัย ความรับผิดชอบ และความพอเพียง สามารถเป็นต้นแบบที่ย้ายผลไปสู่โรงเรียนเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ภาคใต้ ที่มีความสนใจในการขับเคลื่อนเรื่องคุณธรรมไปด้วยกัน

นางอารี จันทร์แก้ว ผู้ปกครองนักเรียน ได้เล่าว่า ลูกนำเรื่องการจัดรองเท้าไปทำที่บ้าน และลูกพูดเพราะมากขึ้น มีความกตัญญูมากขึ้น สามารถดูแลคนแก่ที่คนแก่ที่บ้านตนเองได้ และมีใจรักการออมมากขึ้น

ผู้ปกครองนักเรียน ลูกมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีวินัยมากขึ้น มีความเปลี่ยนแปลงเยอะ ช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่ ซึ่งคาดว่าน่าจะมาจากครอบครัวที่อบอุ่น และเป็นผลจากโรงเรียนที่สอนลูกให้รู้จักหน้าที่ของตนเอง

อาจารย์สะอ้าน ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำโรงเรียนได้กล่าวว่า จากเสียงสะท้อนของผู้ปกครองที่ว่าลูกมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นนั้นเนื่องจากโรงเรียนได้ปลูกฝังและฝึกให้เกิดการทำบ่อยๆ คอยดูแลตักเตือนการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้เด็กได้ซึมซับเรื่องดี ๆ และสามารถนำไปใช้ที่บ้านได้ ฟังเสียงสะท้อนของผู้ปกครองทุกปีๆ หลังจากโรงเรียนทำโครงการ ตัวอาจารย์สะอ้านก็แอบปลื้มอยู่ เพราะที่ครูทุกคนช่วยกันนั้นเกิดผลขึ้นที่ตัวเด็กในทางที่ดีขึ้น

น้องจ๊ะจ๋า : นักเรียนของทางโรงเรียนได้เล่าว่า จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา สิ่งที่ไม่ได้เล่าให้ฟังเป็นเรื่องจริงน้องจ๊ะจ๋าได้ปฏิบัติตามคำที่ครูครูสอนเมื่อกลับไปบ้าน พ่อแม่ก็ได้สั่งสอนเช่นเดียวกันว่า ถ้าอยู่บ้านต้องช่วยทำกับข้าวช่วยทำอาหาร สิ่งนี้น้องจ๊ะจ๋าชอบมากที่สุดซึ่งครูได้สอนคือ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เลี้ยงปลาดุก ทำน้ำมันมะพร้าว จากนั้นนำไปขายในตลาดและโรงเรียนทำให้ออนไลน์จึงจะสามารถเก็บเงินออมได้ 12,000 บาทแล้ว รวมทั้งชอบเรื่องการสร้างวินัยวางรองเท้าด้วย

น้องวิศวี สขุ ก็เป็นนักเรียนอีกคนหนึ่งที่ได้ทำกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงปลูกต้นไม้ 1 คน 1 ต้น 1 กระถาง น้องวิศวีเล่าว่า ตนเองชอบเรื่องการวางรองเท้า เพราะทำให้ดูมีวินัย มีระเบียบ และมีความเรียบร้อย และยังได้บอกอีกว่า คุณครูได้สอนเรื่องการพูดจาสุภาพไพเราะ สอนให้ช่วยเหลืองานบ้านและงานโรงเรียน

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นอีกหนึ่งคนที่มีบทบาทสำคัญได้กล่าวชมเชยว่าโรงเรียนต้นบึกฯ มีนักเรียนที่มีสัมมาคารวะ ไม่ว่าจะเจอที่ไหนก็จะยกมือไหว้ เรื่องของความมีวินัยก็มีความเคร่งครัด เด็กส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์และเป็นเด็กดี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

การที่โรงเรียนต้นบึกราษฎร์บำรุงสามารถสร้างกระบวนการเสริมสร้างและการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากครูในโรงเรียนมีความเป็นหนึ่งเดียวเป็นทีมงานที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี ถึงแม้ว่าบางครั้งการดำเนินโครงการต่างๆ จะมีกิจกรรมที่หลากหลาย แต่ครูและบุคลากรในโรงเรียนไม่ได้รู้สึกว่าเป็นภาระหรือเป็นงานที่เพิ่มเข้ามา เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นการบูรณาการในกระบวนการเรียนการสอน และสามารถนำเอาผลงานไปต่อยอดประกกันคุณภาพการศึกษา การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการทำงานที่สอดแทรกอยู่ในการเรียนการสอน โดยจะต้องมีการสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ บูรณาการกับวิชาปกติ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ สอนการปลูกต้นไม้ ก็จะมีการให้แสง ให้ปุ๋ย นำสองกระถางมาเปรียบเทียบกัน และสอดแทรกเรื่องคุณธรรมไปด้วย อีกทั้งยังมีเพื่อดูแลกัน เรียนรู้ เรื่องต่างๆ ร่วมกัน เช่น การทำผ้าบาติก รวมไปถึงมีการให้นักเรียนไปเยี่ยมบ้านกันเองและดูแลกันเอง เช่น พี่สอนน้อง โดยมีครูคอยดูแลอีกชั้นหนึ่งด้วย เพื่อที่จะส่งสอนให้นักเรียนยังอยู่ในกรอบของคุณธรรมที่ต้องการให้เรียนรู้ ผลพลอยได้จากการเยี่ยมบ้านอีกเรื่องคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัวต้นแบบ และการสอนสอดแทรกเรื่องการบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเยี่ยมบ้านคือการนำมาเขียนเรียงความ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างทีมงานและการแบ่งบทบาทหน้าที่การบริหารจัดการ และวิธีการทำงานของโรงเรียน ต้นบึกราษฎร์บำรุงนั้น อาจารย์สุรพล มุสิกพันธ์ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรแต่ละคนในโรงเรียนดูแลกิจกรรมต่างๆ ในโครงการและแต่ละปีก็จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

กันเป็นผู้ประสานงานโครงการสลับเปลี่ยนกันไปเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยการสร้างความเข้าใจ พูดคุย หาวิธีการแก้ไขปัญหา มีข้อตกลง มีกติการ่วมกัน ดึงผู้ปกครองเข้ามาร่วมด้วย โดยนัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อชี้แจงการทำกิจกรรม ชี้แจงบทบาทของผู้ปกครอง บทบาทของโรงเรียน บทบาทของเด็กที่มีต่อการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเด็กให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น

2. การติดตามการดำเนินงานสม่ำเสมอ โดยจัดประชุมสรุปงานร่วมกัน เป็นการทำงานที่สอดแทรกอยู่ในการเรียนการสอน โดยจะต้องมีการสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ บูรณาการกับวิชาปกติ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ สอนการปลูกต้นไม้ ก็จะมีการให้แสง ให้ปุ๋ย นำสองกระถางมาเปรียบเทียบกัน และสอดแทรกเรื่องคุณธรรมไปด้วย อีกทั้งยังมีเพื่อดูแลกัน เรียนรู้ เรื่องต่างๆ ร่วมกัน เช่น การทำผ้าบาติก รวมไปถึงมีการให้นักเรียนไปเยี่ยมบ้านกันเองและดูแลกันเอง เช่น พี่สอนน้อง โดยมีครูคอยดูแลอีกชั้นหนึ่งด้วย เพื่อที่จะส่งสอนให้นักเรียนยังอยู่ในกรอบของคุณธรรมที่ต้องการให้เรียนรู้ ผลพลอยได้จากการเยี่ยมบ้านอีกเรื่องคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัวต้นแบบ และการสอนสอดแทรกเรื่องการบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเยี่ยมบ้านคือการนำมาเขียนเรียงความ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

3. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและนอกชุมชน การทำกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีมีส่วนร่วมของทั้งหน่วยงานท้องถิ่น เช่น นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาพละ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง

